

Symbyly na výrobcích a jak se v nich orientovat

Obal hraje při koupi výrobku jednu z hlavních rolí, ač si to někdy ani neuvědomujeme. Při nákupu, zvláště potravin, se ovšem setkáváme s mnoha značkami na obalech, o kterých ani nevíme, co nám vlastně chtějí říci.

Značky nás informují o samotném výrobku ale i o jeho obalu (někdy pouze o obalu).

U ekoznačení na našem trhu existuje zmatek o to více, že se stává reklamním tahem a strategií, jak přesvědčit zákazníka, že právě tento výrobek je ten „nejekologičtější“.

Jak poznat, že výrobek je opravdu šetrný k životnímu prostředí a že při jeho výrobě byly použity skutečně suroviny a technologie s pokud možno minimálním dopadem na životní prostředí? Jak rozpoznat na našem trhu výrobky, které jsou při svém provozu či vzniku k životnímu prostředí šetrnější než jiné?

Nejjednodušším a velmi spolehlivým vodítkem jsou ekoznačky. To ovšem platí jen v případě, že je znáte a dokážete odlišit od značek matoucích, falešných a zavádějících.

Podle zákona na obranu spotřebitelů je používání klamavých značek zakázáno.

Oficiální a uznávané ekoznačky

Každý stát má většinou jen jednu oficiálně uznávanou značku, která je udělována na základě národních nebo nadnárodních programů. Taková značka pak garantuje, že výrobek během celého svého životního cyklu - od výběru surovin přes výrobu, distribuci, používání i likvidaci - je k životnímu prostředí šetrnější.

Skutečné, tj. oficiální ekoznačky garantované státem jsou v ČR pouze dvě:

Ekologicky šetrný výrobek

Označení „Ekologicky šetrný výrobek“ dostanou pouze produkty, které splňují přísné ekologické požadavky. Značku propůjčuje od roku 1994 Ministerstvo životního prostředí ČR, které ve spolupráci s Agenturou pro ekologicky šetrné výrobky připravuje i směrnice pro hodnocení jednotlivých výrobků. Posuzuje se "provoz" výrobku (emise, spotřeba energie, uvolňování prchavých látek), jeho životní cyklus (z čeho je výrobek vyroben, jak se likviduje, spotřeba energie a surovin na výrobu) i obal.

Značka vypovídá o tom, že daný výrobek je ve své kategorii „ekologičtější“, než ostatní obdobné výrobky. Další informací pro spotřebitele je, že výrobek je svými funkčními vlastnostmi plně srovnatelný s konkurenčními výrobky a byl vyroben v souladu se všemi platnými zákony a předpisy. Tedy že "ekologičnost" nebylo dosaženo na úkor kvality.

Ochranná známka je kruhového tvaru se stylizovaným písmenem „e“, s nápisem „Ekologicky šetrný výrobek“ a s identifikačním číslem, kde první dvojčíslí uvádí číslo směrnice, druhé je pořadovým číslem výrobku v rámci příslušné kategorie. Známkou smí být používána pouze v jednobarevném – zeleném nebo černém - provedení.

Produkt ekologického zemědělství

Značkou BIO jsou označeny kontrolované produkty z ekologického zemědělství. Značka BIO (která je zároveň nositelkou státního označení "Česká kvalita") je pro spotřebitele zárukou, že při jejich produkci nebylo použito umělých hnojiv, pesticidů, geneticky modifikovaných organismů ani jiných stimulatorů, hormonálních látek či jiných chemických látek uměle vylepšující barvu, vůni či chuť potravin. U živočišného produktu pak značí mimo jiné, že se zvířaty bylo slušně zacházeno. Tato značka také zaručuje, že produkty byly kontrolovány na každém kroku od výrobce až ke konečnému spotřebiteli. Značka je udělena pod záštitou Ministerstva zemědělství ČR. Zemědělci a výrobci, kteří chtějí uvádět

na trh biopotraviny se musí řídit přísnými pravidly dle zákona č. 242/2000 Sb. O ekologickém zemědělství. V ČR dohlíží na dodržování tohoto zákona nezávislá kontrolní organizace KEZ o.p.s. Správně označený bioprodukt nese i číslo kontrolní organizace: CZ-KEZ. Pro získání známky je nutná kontrola u producenta, kdy se zjistí, zda zemědělec splňuje i další přísné mezinárodní směrnice.

Pravé a certifikované biopotraviny jsou označené grafickým znakem BIO (případně jeho schválenými modifikacemi) s nápisem "Produkt ekologického zemědělství".

Oficiální zahraniční ekoznačky

Tyto značky jsou sice důvěryhodné, ale platné především ve svých domovských zemích (Německo, Rakousko, Skandinávie, Kanada). Setká-li se s nimi člověk u nás, je otázka, jak doprava zboží zatížila přírodu a zda i u nás bude výrobek zlikvidován (recyklován) tak jako v zemi svého původu.

Ani výroba nemusí být bez problémů např. výrobek z recyklovaného papíru s kanadskou či skandinávskou ekoznačkou chrání tamní lesy, ale u nás vlastně představuje konkurenci pro obdobné výrobky ze sběrového papíru.

V některých případech se dá říci, že existuje-li k dováženému výrobku český ekvivalent, je vhodnější dát přednost výrobku českému. (zejm. v případě dovozu zboží na velké vzdálenosti, kdy se výrazně zvyšuje ekologická stopa daného výrobku.)

Evropská ekoznačka „The Flower“, platná na celém území EU.

Ecolabelling Evropských společenství je založen na týchž zásadách jako Program ČR. Z možnosti obdržet ochrannou známku jsou podobně jako v našem programu vyloučeny potraviny, nápoje, léčiva stělné zbraně a výbušniny.

Uděluje se například v těchto kategoriích zboží: myčky nádobí, chladničky, prací prostředky, zářivky, barvy a laky, hygienický papír a papír na kopírování, textilní výrobky.

Při udělování se hodnotí celý životní cyklus výrobku a proces by v každé zemi měla řídit nezávislá instituce.

Další důvěryhodné značky, vztahující se k výrobkům

„Králíček“ – kosmetika, netestovaná na zvířatech

Tuto značku používají někteří výrobci v Evropě, především v Anglii. Používá se pro kosmetiku, která nebyla testována na zvířatech. Podle našich zákonů, pokud výrobce, či dovozce uvádí na obalu informace o testování, či netestování na zvířatech, musí také uvést, zda-li se informace váže pouze k finálnímu výrobku nebo i k použitým surovinám.

Šampóny a mýdla označené touto značkou vám dávají záruku, že je nikdo nelil do očí pokusným králíkům. Informace se však neváže automaticky i na výchozí suroviny pro výrobu těchto mýdel a šampónů.

Značka Natur papír

Výrobky takto označené obsahují minimálně 90% sběrového papíru. Směrnice pro její udělení jsou neveřejné, nicméně díky garanci Výzkumného ústavu papírenského ji lze považovat za věrohodnou.

Fair Trade

Fair Trade je anglický výraz pro spravedlivý obchod a představuje celosvětové hnutí, které se do mezinárodního obchodu snaží vrátit základní etická pravidla a principy. Základními pilíři Fair Trade je ekonomická udržitelnost (výrobci dostávají cenu odrážející vynaložené úsilí a umožňující důstojné živobytí), sociální podpora (zaměstnancům je zaručena zákonná minimální mzda a je vyloučena nucená a dětská práce) a ekologická únosnost (výroba šetrnější k životnímu prostředí). Do Fair Trade jsou zapojována především demokraticky organizovaná družstva, jejichž členové se podílí na rozhodování.

Značky, které jsou důvěryhodné, nejsou to však již ekoznačky

Klasa

Značka, kterou jsou označovány domácí potravinářské a zemědělské produkty oceňované v rámci Národního programu pro podporu domácích potravin. Podmínkou k propůjčení značky je splnění přísných kritérií. Požadovanou kvalitu a složení výrobků mj. posuzuje a po jejím udělení kontroluje Státní zemědělská a potravinářská inspekce. Vlastnictví značky může být po stanovené lhůtě prodlouženo, ale také může být kdykoliv při porušení podmínek odebráno. Značku jednotlivým potravinářským nebo zemědělským produktům propůjčuje osobně ministr zemědělství ČR. Značka garantuje, že jsou nabízeny skutečně domácí, kvalitní a zdravotně nezávadné potraviny, srovnatelné plně se zahraničními, nebo je převyšující. Tato značka je udělována českým výrobkům od června roku 2003. Značka se propůjčuje na tři roky.

Česká kvalita

Tato značka informuje, že výrobce se účastní programu „Česká kvalita“. Cílem programu je vytvořit jednotný systém, který umožní zviditelnit důvěryhodné a nezávislé značky kvality, ty které jsou založené na objektivním ověřování kvality výrobků nebo služeb třetí stranou a vyloučit značky bez vypovídací schopnosti, které jsou jako informace pro spotřebitele pouze zavádějící. Jedním z důležitých společných pravidel všech značek, přijatých do systému Česká kvalita, je rovněž ověřená způsobilost výrobce/poskytovatele služby k dlouhodobému dodržování stability procesů a tím i kvality jeho produktů. Značky přijaté do programu mají právo používat spolu se svým logem i logo programu Česká kvalita, které se tak stane pro spotřebitele orientačním symbolem a potvrzením důvěryhodnosti dané značky.

Czech made

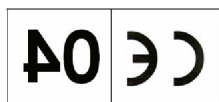
Tato značka říká, že výrobek (nebo služba) pochází od českého výrobce, který je na trhu minimálně 3 roky. Na výrobcích takto označených je pozitivní, že vznikly z větší části z tuzemských materiálů, což je pro přírodu obvykle lepší, než když jde o věci dovážené. Značka „Czech-made“ má dobu platnosti 2 roky. U této značky však neznamená, že je výrobek příznivější z hlediska životního prostředí.

Česká značka shody

Tato značka říká, že výrobek splňuje podmínky podle zákona č.22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky. Česká značka shody tedy říká, že výrobek je bezpečný. Výrobek plní požadavky všech relevantních technických předpisů ČR, které nemají oporu v předpisech Evropského společenství.

Značka shody EU

ES značkou shody je označen výrobek, který splňuje požadavky příslušné evropské směrnice a je uváděn na trh stanoveným postupem. Značka shody je doplněna dvojčíslím roku, ve kterém byla na výrobek umístěna (04 = 2004) výrobek splňuje požadavky všech relevantních směrnic Evropské unie.

ČSN-TEST

Značka shody s českou technickou normou. Značku lze udělit jakémukoliv výrobku, na který existuje česká technická norma (ČSN) obsahující požadavky na daný výrobek; výrobek označený touto značkou splňuje všechny technické požadavky příslušné ČSN. Lze využít i pro mezinárodní certifikaci - české technické normy pro oblast elektrotechnických výrobků jsou překladem norem mezinárodních. Doba platnosti: 3 až 5 let.

ESČ

Takováto značka na elektrotechnických výrobcích značí shodu vlastností označených výrobků s normami na elektrickou bezpečnost. Správcem značky ESČ je Elektrotechnický zkušební ústav. Kritériem pro udělení je splnění požadavků příslušné české technické normy a ověření prověrky místa výroby.

Pečeť jakosti

Tato značka je udělována ojetým vozidlům na našem trhu. Zaručuje posouzení stavu ojetého vozidla dle mezinárodních předem stanovených standardů nezávislou osobou. Kritérii pro udělení této známky je splnění předepsaných minimálních standardů, které jsou mezinárodně uznávané a ověřené (mezinárodní metodika posuzování stavu ojetých vozidel) Data jsou následně vyhodnocena pomocí mezinárodního počítačového programu a vozidla zařazena do jednoho z pěti stupňů pečete jakosti dle stavu.

QZ – Zaručená kvalita

Touto značkou se označují různé výrobky, většinou textilní či kožené a vztahuje se též na služby související (praní, chemické čištění, atd.)

Výrobky takto označené odpovídají platným právním a technickým předpisům, jsou zdravotně nezávadné, obsahují správné označení symboly údržby. Splnění požadavků stanovených zákonem o ochraně spotřebitele a související vyhlášky MPO ČR, českých technických norem a technických norem podnikových. Kritéria stanovuje výkonný výbor SOTEX složený ze zástupců všech členských organizací. Podkladem pro udělení značky je certifikát vydaný akreditovaným certifikačním orgánem Textilního zkušebního ústavu v Brně.

Zdravotně nezávadná obuv – bota pro Vaše dítě „Žirafa“

Tuto značku najdete na dětské obuvi a je signálem pro rodiče dětí, že obuv byla dobrovolně certifikována a že je z hlediska konstrukce a použitých materiálů zdravotně nezávadná. Správcem značky je Česká obuvnická a kožedělná asociace.

OOPP – Osobní ochranné pracovní prostředky

Tato značka je udělována výrobkům, které slouží jako ochranné pomůcky v lesnickém a dřevařském průmyslu. Obdrží ji pouze výrobky, které splňují požadavky z příslušného zákona a požadavky na zajištění dostatečné ochrany pracovníků, vhodnosti užití a též požadavky ochrany životního prostředí.

CG – Značka kvality výrobků pro plynárenství

Tato značka platí pro výrobky a technologie v oboru plynových zařízení a zařízení souvisejících. Účelem značky je zvýraznit výrobky s trvale garantovanou kvalitou ověřenou podle jednotných kritérií.

Metro quality

Tato značka platí pro potravinové a nepotravinové výrobky určené přednostně pro hotely, restaurace, catering - veřejné stravování.

Ověření splnění kritérií ve výrobě je provedeno nezávislými auditory - držiteli požadovaných certifikátů - podle postupů a standardů schválených společností Makro/METRO. Certifikáty třetí strany jsou vystaveny ČSJ a BVQI. Makro také zajišťuje pravidelné rozbory výrobků před uvedením na trh a dále namátkově z prodejen v akreditovaných laboratořích (Ecochem a.s., Belnovamann

Energetické štítky

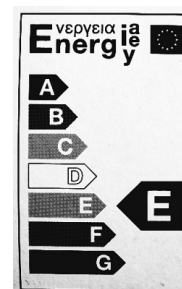
Energie		Pračka
Výrobce Model		Důležité číslo obchodní značky Měřicí číslo značky modelu
Úsporné		B
Méně úsporné		
Spotřeba energie (kWh/prací cyklus) <small>Na základě výšší nebo rovnající se při nastavení programu běhu G2 C</small>		X.YZ
Účinnost praní A: lepší C: horší		ABCDEF
Účinnost odšedňování A: lepší C: horší		ABCDEF
Odšedňování 1/mín		XYZ
Náplň pračky (bavlna) kg		YZ
Spotřeba vody l		YX
Hluk Praní		XY
Odšedňování (dB(A) na 1 mW)		XYZ
<small>Další údaje jsou v návodu k použití</small>		

Při výběru pračky, myčky, chladničky nebo mrazničky je jedním z orientačních údajů energetická třída. Jedná se o typizovaný údaj podle směrnic Evropské Unie, informující o energetických vlastnostech toho kterého přístroje. V Evropské unii mají energetické štítky mnohaletou tradici, v České republice jsou od června 2001.

V současnosti se štítky týkají automatických praček, bubnových sušiček prádla, praček kombinovaných se sušičkou, chladniček, mrazniček a jejich kombinací, myček nádobí, elektrických trub a zdrojů světla. V Česku se nad rámec unijní legislativy označují i elektrické ohřívače vody. Nově budou muset být štítkem označeny také klimatizační jednotky a předřadníky zářivek. EU také připravuje označování spotřeby energie i u automobilů, budov a také označování původu vyrobené elektrické energie.

Podle energetické náročnosti jsou výrobky zařazeny do skupin písmeny A - G, přičemž G označuje přístroj s nejvyšší spotřebou energeticky nejúspornější, tedy nejekonomičtější. Každý výrobek specifikaci. Například klasické žárovky se pohybují ve spodních G, zatímco energeticky úsporné kompaktní zářivky v třídách A a prádla, energeticky náročné spotřebiče, se pohybují v třídách C a například chladničky se už nesmí prodávat v třídě horší než je

Navíc, protože výrobci přicházejí na trh se stále úspornějšími modely, jejichž provozní spotřebu energie klesají, jsou již oficiálně zavedeny nové třídy A+ a A++. Do kategorie A+ spotřebiče, které jsou o čtvrtinu úspornější než obvyčejné "áčkové".

označených a A přístroj má ale svou třídách E až B. Sušičky D a „Děko“. náklady na spadají

Podle platné legislativy musí výrobci nebo autorizovaní dovozci vybavit své výrobky energetickým štítkem při jejich odeslání do prodejen a povinností prodejců pak je vystavit tyto štítky na dobře viditelném a nezakrytém místě. To v praxi znamená, že v prodejnách štítek většinou nalezneme na přední nebo vrchní části výrobku. Pokud spotřebič štítek nemá, měl by jej prodejce doplnit. Správnost jejich vystavení průběžně kontroluje Státní energetická inspekce ve spolupráci s Českou obchodní inspekci.

Aby bylo možno srovnávat přístroje s různými výkony, zohledňuje se při zařazení do energetické třídy více parametrů. Například u chladicích zařízení je spotřeba přepočítána na čistý objem a zohledněny jsou také další vlastnosti přístroje, např. poměr chladicího a mrazicího prostoru, typ přístroje atd.

Značení EnergyStar

Toto logo bylo původně zavedeno v USA. EU převzalo značení EnergyStar od americké Agentury ochrany životního prostředí a používá se pro označování úsporné kancelářské techniky (monitory, počítače, scannery, faxy, tiskárny a kopírky). Toto logo mimo jiné zaručuje, že daná kancelářská technika má nízkou provozní a tzv. standby spotřebu přístrojů.

Značky na výrobcích, vztahující se pouze k obalům - nejedná se o ekoznačky

Zelený bod (Der grüne Punkt)

Značka se vztahuje pouze k obalu, nikoli k výrobku, a říká, že výrobce obalů zaplatil servisní poplatek do národního systému za zpětný odběr obalu k recyklaci na území státu (u nás firmě EKO-KOM, která zajišťuje sběr a opětovné využití obalů), pokud jsou ovšem odhozeny do zvláštních kontejnerů nebo odevzdány do sběrných dvorů. V ceně výrobku jsou zahrnuty náklady spojené s obalovým odpadem. Režim autorizačních podmínek ochranné známky ZELENÝ BOD neumožňuje udělení autorizace více než jedné organizaci v daném státě. Sjednocení značky v rámci EU zjednodušuje design obalů, který může být jednotný pro všechny členské státy. Použití ochranné známky ZELENÝ BOD na výrobcích distribuovaných v ČR je možné pouze se souhlasem autorizované obalové společnosti EKO-KOM, která je nositelem práv na území ČR. Bohužel ani tento systém nezaručuje recyklaci všech použitých obalů, velká část se skládkuje a spaluje.

Ecopack

Tato značka se vztahuje také k obalu, někdy dokonce pouze k jeho části. Měla by označovat obal, který má menší dopady na životní prostředí než ostatní srovnatelné obaly. Kritéria udělení jsou však nejasná a neveřejná, není garantována nezávislou organizací (např. MŽP) a proto je spíše zavádějící. Jde o jakýsi mezistupeň mezi skutečnou ekoznačkou, garantovanou přísnými pravidly a udělovanou nezávislou organizací a mezi ekoznačkou, kterou si výrobce sám vymyslel.

Odhazující panáček

Tato nejčastěji používaná značka upozorňuje na to, že použitý obal se má odhodit do příslušné nádoby na odpad, a ne na zem. Na obalech se objevuje, protože zákon o odpadech ukládá výrobcí za povinnost uvádět na obalu doporučený způsob využití či zneškodnění. Výrobce nás vlastně nabádá k něčemu samozřejmému; nemáme odpad pohazovat okolo sebe.

Značka RESY

U nás nemá tato značka žádný praktický význam. Platí jen v Německu a provozovatelem tohoto systému sběru je společnost RESY GmbH Darmstadt. Používá se pro různé krabice a přepravky z vlnité lepenky.

Tříšipkové symboly

Existují dva druhy tříšipkových symbolů na obalech.

Trojúhelník s nevyplněnými čarami označuje výrobky nebo obaly zhotovené z recyklovaných materiálů.

Naproti které

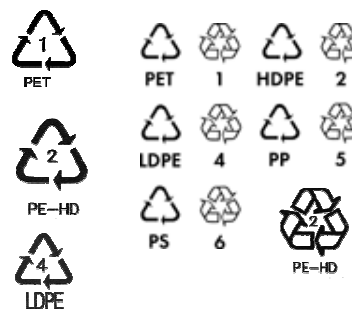
tomu trojúhelník s černými čarami je pro výrobce povinností vyplývající z normy ČSN 770052-2, podle musí být na výrobku vyznačeno, ze kterého materiálu je vyroben. Takové označení usnadňuje recyklaci.

Neznamená to ale, že jej někdo skutečně recykluje, a nedává návod, co s ním má po použití udělat spotřebitel.

Číslo v trojúhelníku a písmena pod ním označují druh materiálu, přičemž různé materiály zatěžují životní prostředí různě. Z plastů je nejméně škodlivý polyetylén (PE, PE-HD, PE-LD), nejproblematictější pak polyvinylchlorid (PVC).

Nejčastější čísla a zkratky u tříšipkových značek:

1	PET	polyethylen-tereftalát
2	PE-HD	(HDPE) polyethylen vysoké hustoty
3	PVC	polyvinylchlorid
4	PE-LD	(LDPE) polyethylen nízké hustoty
5	PP	polypropylen
6	PS	polystyren
7-19		ostatní druhy plastů

(patří do žlutých kontejnerů na plasty)

20	PAP	vlnitá lepenka (papír)
21	PAP	hladká lepenka (papír)
22	PAP	papír

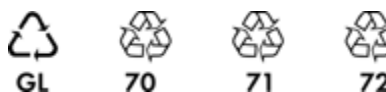
(patří do modrých kontejnerů na papír)

40	FE	ocel (kov)
41	ALU	hliník (kov)
50	FOR	dřevo

(patří do příslušných nádob ve sběrném dvoře)

70	GL	bílé sklo
71	GL	zelené sklo
72	GL	hnědé sklo

(patří do zelených kontejnerů na sklo)

kombinované obaly - C/ - obal je vyroben z více materiálů a ten za lomítkem převládá

81	C/PAP	převládá papír (Tetrapak)
84	C/PAP/ALU	převládá papír a hliník
	C/PE	převládá polyethylen

(patří do speciálních kontejnerů na nápojové kartony (Tetrapak) nebo do kontejnerů na směsný odpad)

Zavádějící nebo lživé symboly

Jsou to značky a symboly, které si vymysleli sami výrobci a značky nejsou garantovány, hlídány ani přidělovány nezávislou institucí. Není proto žádná záruka, že výrobek je šetrnější k životnímu prostředí než podobný produkt od konkurence. O vlivu výrobku nebo jeho obalu na životní prostředí nevyovídají ve skutečnosti vůbec nic.

Zde je ukázka několika z nich:

Zdroje:

Mezinárodní asociace Global Ecolabelling Network
Národní program označování Ekologicky šetrných výrobků
Internetový portál Ekospotřebitel
Ekoportál EKOLIST
Společnost pro Fairtrade a rozvojové vzdělávání, o.s
Internetová stránka Spotřebitel
Internetová stránka pro spotřebitele
Internetové stránky projektu Úsporné spotřebiče v ČR
Oficiální portál pro podnikání a export – sekce ochrana spotřebitele
Národní politika podpory jakosti
EKO-KOM a.s.
Internetové stránky spol. ALBIO

www.gen.gr.jp
www.ekoznacka.cz
www.ekospotrebitel.cz
www.ekolist.cz
www.fairtrade.cz
www.spotrebitel.cz
www.najdiservis.cz
www.uspornespotrebice.cz
www.businessinfo.cz
www.npj.cz
www.ekokom.cz
www.albiostyl.cz

Osvětové letáky NNO (STEP, Veronica, EPS, Hnutí DUHA, ...)